

Editoriaal

Marieke Dewitte

"T is weer voorbij die mooie zomer". Nu ja, voor wie net als ik thuisgebleven is, viel het weer best wel tegen. Het gebrek aan zonneschijn, nochtans zo nodig om onze batterijen op te laden na opnieuw een moeizaam jaar, en vooral de hoeveelheid grijs en regen heeft het klaag-virus bij vele mensen verder aangewakkerd. De vraag "hoe gaat het" wordt niet meer automatisch beantwoord met "goed hoor", maar eerder met een lauwe "ca va". De stap naar "ik voel me echt slecht" blijkt voor velen nog te moeilijk, terwijl dát vaak het gevoel is wat leeft. Zonder te willen generaliseren en de tekenen van herstel te minimaliseren lijkt er onder velen toch wel vermoedheid op te treden, de rek is eruit. En dat merken ook vele academische en andere bijscholings-initiatieven. Het aantal inschrijvingen is laag. Vele evenementen en cursussen worden geannuleerd en uitgesteld, ook online, dus COVID-angst is niet de enige reden. Moeten we ons zorgen maken om de lange-termijn gevolgen van de pandemie? Is onze mentale draagkracht op? Komt het vanzelf terug nu er weer meer perspectief is? Ja, we mogen meer, maar de donkere COVID-wolk blijft hangen. We kunnen nog niet voluit plannen, altijd voorzichtig en voorlopig, altijd met een slag om de arm, dat werkt verlamdend en demotiverend. En alsof het nog niet genoeg is, werden we deze zomer ook nog eens keihard geconfronteerd met de gevolgen van de klimaatsverandering. De aanblik van kolkende rivieren en mensen in nood, deze keer niet ver weg maar heel dichtbij, roept gevoelens van angst en machteloosheid op. Daar nog eens bovenop is er weer de dreiging van de Taliban die mensen opjagen, hun thuis ontnemen en alle inspanningen op weg naar vrouwenrechten en gendergelijkheid tenietdoen. Als het voor volwassenen al zo hard aankomt, hoe is het dan voor jongeren? Hoe kunnen we hen wapenen zodat ze niet moeten opgroeien in een angst-cultuur?

Gelukkig werkt angst en onheil niet voor iedereen verlamdend. Er ontstaan mooie initiatieven, solidariteit, bewustwording, activisme, feminisme; ook, en vooral, onder jongeren. We hebben hen nodig, een positieve blik, lichtpuntjes. Niet alleen rampenbestrijding, maar vooral ook ruimte maken voor plezier, ontdekken, daadkracht, *agency*, *empowerment* en *entitlement*. En zo maak ik de brug naar de seksuologie, want dat is waar *sex positivity* toch ook om draait (hé Rik en Ellen)? Er zijn mooie ontwikkelingen gaande in de seksuologie, op vlak van onderzoek, onderwijs en voorlichting, beleid en maatschappelijke bewustwording. Die ontwikkelingen mogen best wel meer aandacht krijgen, zeker

zeker in deze tijden. En dat is exact wat we gaan doen. Want laat ik jullie alvast een mooi lichtpuntje meegeven: op 26 november is er het NVVS Lustrumcongres. Samen met de NVVS, VVS en ons tijdschrift stellen we een mooi inhoudelijk programma samen, een blik op vroeger, nu en de toekomst van de seksuologie in de Lage Landen. En we maken vooral ook ruimte voor ontmoeting, weerzien, samenzijn en ... feest! Allen welkom!

Dat niet iedereen afgevlakt en afgemat werd door de pandemie, blijkt uit de mooie inzendingen van de voorbije tijd, waarvan we er een aantal bundelen in het huidige nummer.

Samira van Bohemen en collega's kunnen zich alvast helemaal vinden in het idee om minder nadruk te leggen op risico's en disfunctie en meer aandacht te vragen voor seksueel plezier en goede seks. Maar wat is dat dan goede seks? Gesteund door het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Seksualiteit trokken ze samen met een groep jonge co-onderzoekers op pad en vuurden ze deze vraag af op jongvolwassenen die nog volop aan het ontdekken zijn wat voor hen goed voelt op seksueel vlak. Er werden een aantal duidelijke thema's gededuceerd die refereren naar de mogelijkheid om helemaal op te gaan in seks, moeite doen voor elkaar, samenwerking en wederkerigheid, communicatie en intrinsieke bevrediging. De auteurs koppelen hun bevindingen aan het concept *flow* en het vinden van evenwicht.

Ook Julia Wilpert en collega's nemen een positieve insteek door te wijzen op het belang van het bespreekbaar maken van seksuele gezondheid in de forensische hulpverlening. Terwijl de meeste behandelingen geënt zijn op is op risicovermindering, blijkt seksuele intimiteit een positieve invloed te hebben op rehabilitatie en herstel van forensische klinische patiënten. Dit pleit ervoor om het thema seksualiteit standaard in te beden in de (ambulante) forensische behandeling, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor behandelaars die het thema proactief ter sprake dienen te brengen tijdens hun gesprekken met patiënten. Uit hun onderzoek bij een groep van forensische hulpverleners bleek dat er een duidelijke behoefte bestaat aan bijscholingsinitiatieven om hun vaardigheden te versterken zodat ze de dialoog over seks frequenter en met meer gemak kunnen aangaan.

Met het artikel van Inge Jeandarme en collega's blijven we in het forensische veld. Zij trachten op basis van onderzoek richtlijnen te bieden voor het afbouwen,

wijzigen of stoppen van androgeen deprivatie therapie bij mannen met een parafiele stoornis en een verhoogd risico op recidive. Gezien de soms ernstige bijwerkingen is een goede afstemming tussen hulpverlener en patiënt raadzaam. De bruikbaarheid van de COSTLow-R, een veel gebruikte schaal voor het inventariseren van de nood aan bijstellen of stopzetten van ADT, werd bevraagd in een groep experts in het veld. Hoewel het niet evident bleek om consensus te vinden, worden een aantal voorzichtige aanbevelingen gemaakt, met duidelijke implicaties voor de forensische praktijk.

Colette van Bokhoven-Rombouts en Jeannine Hautvast kaarten een belangrijk thema aan dat nog maar weinig aandacht kreeg tot nu toe, namelijk anticonceptiegebruik en anticonceptiecounseling bij vrouwen die een herhaalde abortus ondergaan. Hun onderzoek biedt inzichten in hoe anticonceptiegebruik verloopt na een abortus, de redenen waarom vrouwen ongewenst zwanger zijn geworden - waaronder het stoppen met anticonceptie omwille van bijwerkingen - en de timing en tevredenheid met anticonceptie-advies tijdens het abortustraject. Hun advies luidt om anticonceptie ook aan de 'Leidraad huisartsen bij onbedoelde zwangerschap' toe te voegen als besprekingspunt voorafgaand aan en na een abortus.

Tot slot introduceert Jacques van Lankveld, samen met andere betrokken Nederlandse collega's, het *European Sexual Medicine Network* (ESMN), een belangrijk initiatief dat erop gericht is om onderzoek, onderwijs en beleidsvorming op vlak van seksuologie op Europees niveau te stimuleren. Ze lichten de achtergrond en doelen toe van alle deelprojecten en biedt een overzicht van de verschillende werkgroepen waarin meerdere onderzoekers uit de Lage Landen een voortrekkersrol bekleden.

Naar gewoonte sluiten we af met het literatuurbulletin, waarin Ine Vanwesenbeeck twee boeken bespreekt die de implicaties van *'doing gender'* nog maar eens duidelijk maken.

Het leek even een negatief verhaal te worden, maar ik eindig graag met een positieve noot. Zoals weer blijkt uit dit nummer, is er nog steeds heel veel enthousiasme in ons veld. Gelukkig maar. Ik wens jullie veel leesplezier.